กสม. ๒
รายงานผลการตรวจสอบ
เรื่องร้องเรียน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๗๔ /๒๕๕๘

เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ผู้ร้อง [redacted]

ผู้ถูกร้อง กรมชลประทาน ที่ ๑

สำนักงานก่อสร้าง ๑๖ สำนักพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง ที่ ๒

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง ที่ ๓

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นหนังสือลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๗ ตามคำร้องที่ ๓๒/๒๕๕๗ ว่า ผู้ร้องและชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่พื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้จากการที่กรมชลประทานมีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ตามแผนการก่อสร้าง ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ โดยที่ผู้ร้องและชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลรายละเอียด และผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการดังกล่าว ผู้ร้องและชาวบ้านเกรงว่าโครงการดังกล่าวซึ่งไม่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น เป็นโครงการที่ละเมิดสิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงร้องเรียนเพื่อขอให้ตรวจสอบ

/๒. การพิจารณา...

๒. การพิจารณาคำร้องเรียน

๒.๑ การพิจารณาชี้มูลคำร้องเรียน

พิจารณาจากข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วเห็นว่า เรื่องที่ผู้ร้องกล่าวอ้างมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชนอันเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงเป็นกรณีเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ (ที่ใช้บังคับในขณะเกิดเหตุและตรวจสอบ) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๕

๒.๒ ประเด็นการตรวจสอบ

ประเด็นที่ต้องตรวจสอบมีว่า การดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ของกรมชลประทาน ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่

๓. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบ โดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๔๕ ปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังนี้

๓.๑ พยานหลักฐานฝ่ายผู้ร้อง

คำร้องสรุปได้ว่า ผู้ร้องและชาวบ้านอาศัยอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้รับผลกระทบจากการที่กรมชลประทานได้อ้างถึงปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณเทือกเขาบรรทัด ทำให้เกิดผลกระทบเรื่องการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ของประชาชนในพื้นที่ จึงแก้ไขปัญหาโดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว โดยมีแผนการก่อสร้าง ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ ผู้ร้องและชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลรายละเอียดและผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการดังกล่าว โดยที่ผ่านมามีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ แต่ไม่ได้มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบแต่อย่างใด และไม่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ เครือข่าย[redacted] ได้ส่งหนังสือร้องเรียนเพิ่มเติม สืบเนื่องจากวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗ ทางเครือข่ายฯ ได้เปิดเวทีพูดคุยในหมู่บ้านเหมืองตะกั่ว หมู่ที่ ๑ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ

/โดยมีตัว...

โดยมีตัวแทนจากอำเภอตะโหมด ซึ่งมีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเสร็จแล้วในพื้นที่เมื่อปี ๒๕๕๖ ตัวแทนชาวบ้านจากตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ซึ่งคัดค้านไม่ให้กรมชลประทานลงไปสร้างอ่างเก็บน้ำ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และทนายความ[redacted] และต่อมาในคืนวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ได้มีคนร้ายใช้อาวุธสงครามกราดยิงบ้านของผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองใหญ่ แกนนำชาวบ้านที่คัดค้านโครงการ ทำให้ประชาชนเกิดหวั่นวิตกในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘ ผู้ร้องและประชาชนในพื้นที่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยวาจาในการประชุมของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน สรุปความได้ว่า ระบบนิเวศในพื้นที่จังหวัดพัทลุงเป็นลักษณะของการเชื่อมต่อกันระหว่างภูเขา สายน้ำ และทะเลสาบ พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำ สายน้ำที่ไหลจากป่าต้นน้ำและภูเขาไหลหล่อเลี้ยงประชาชนเกือบทั้งจังหวัดพัทลุง ทั้งยังเป็นแหล่งทำมาหากิน มีผึ้ง ปลา สะตอ สมุนไพร และมีน้ำตกโตนสะตอซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอป่าบอน หากมีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องทำลายผืนป่าและแหล่งต้นน้ำ ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจะถูกทำลาย เป็นการปิดกั้นสายน้ำที่ไหลตามธรรมชาติ ส่งผลให้ระบบนิเวศตามธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และในพื้นที่ตำบลหนองธงไม่มีความจำเป็นต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงจากการทำนาข้าวไปเป็นการทำสวนยางพาราและพืชผลทางเกษตรอื่นๆ ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องใช้น้ำจำนวนมากเหมือนการทำนาข้าวในอดีต และปัจจุบันมีการบริหารจัดการน้ำที่ค่อนข้างจะครอบคลุมทั้งพื้นที่แล้ว ได้แก่ ระบบประปาภูเขา ซึ่งทำโดยนำท่อไปรับน้ำบนภูเขาส่งตรงมาใช้ในพื้นที่ มีระบบฝายส่งน้ำ ฝายน้ำล้น ซึ่งหากมีการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่ตามวิธีธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะทำให้มีน้ำธรรมชาติใช้ตลอดปี ต้นทุนน้อย โดยไม่จำเป็นต้องก่อสร้างอ่างเก็บน้ำซึ่งจะทำให้สูญเสียพื้นที่ป่า ทำลายแหล่งต้นน้ำและเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และการสร้างอ่างเก็บน้ำจะทำลายระบบการรับน้ำจากประปาภูเขา และน้ำที่ได้จากอ่างเก็บน้ำไม่ใช่น้ำตามธรรมชาติ เนื่องจากเป็นน้ำที่ไหลลงมาและถูกกักเก็บเป็นน้ำนิ่ง มีสารปนเปื้อนในน้ำ หรือปริมาณออกซิเจนในน้ำจะมีความเปลี่ยนแปลงไม่เป็นธรรมชาติ

การดำเนินการของสำนักงานก่อสร้างที่ ๑๖ กรมชลประทาน ไม่ได้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากไม่มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยชาวบ้านหมู่ที่ ๑ ไม่เคยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ และในการประชุมของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ระบุว่าให้จัดทำประชาพิจารณ์ก่อนแล้วจึงจะมีการลงมติการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในภายหลัง เนื่องจากต้องขอความยินยอมจากประชาชนในพื้นที่ ส่วนการอ้างว่าได้มีการใช้แบบสอบถามทัศนคติของประชาชนในพื้นที่โครงการและในประชาชนร้อยละ ๘๔ เห็นด้วยให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำนั้น ไม่เป็นความจริง เนื่องจากชาวบ้านตำบลหนองธงไม่ได้

รับทราบข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับโครงการ ต่อมาเมื่อทราบข่าวว่าจะมีโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำดังกล่าว จึงได้รวมตัวกันหาข้อมูลและคัดค้านโครงการ

นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ใกล้เคียงอยู่แล้ว จำนวน ๓ อ่าง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม อ่างเก็บน้ำคลองป่าบอน ในพื้นที่อำเภอป่าบอน และอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง ในพื้นที่อำเภอตะโหมด ซึ่งผลการก่อสร้างดังกล่าวไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์โครงการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วไม่มีการดูแลรักษาหรือพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐ ในช่วงฤดูแล้ง น้ำจะไหลลงอ่างเก็บน้ำทั้งหมด และไม่มีระบบส่งน้ำทำให้ประชาชนบางพื้นที่ไม่สามารถใช้น้ำได้

๓.๒ พยานหลักฐานฝ่ายผู้ถูกร้อง

๓.๒.๑ กรมชลประทาน ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ กษ ๐๓๓๖/๙๕๑๒ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า กรมชลประทานโดยกองพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง สำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดกลาง ที่ ๑๖ ตรวจสอบแล้ว ทราบว่า ประชาชนจาก ๙ หมู่บ้าน ในเขตตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้ประชุมปรึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างยั่งยืน มีความเห็นร่วมกันว่าควรสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ซึ่งจะส่งผลให้มีน้ำเพื่อการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๙ หมู่บ้านของตำบลหนองธงอย่างเพียงพอ โดยประชาชนแต่ละหมู่บ้านได้ลงนามสนับสนุนในการสร้างอ่างเก็บน้ำ และมติที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง สนับสนุนให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่วเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงพร้อมด้วยผู้นำท้องถิ่น ได้ทูลเกล้าขอพระราชทานสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วผ่านทางราชเลขาธิการสำนักพระราชวัง ต่อมาสำนักราชเลขาธิการได้ขอให้สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) พิจารณา ซึ่งสำนักงาน กปร. เห็นสมควรช่วยเหลือระยะสั้นโดยการปรับปรุงฝายที่มีอยู่เดิมและวางท่อส่งน้ำมายังพื้นที่ตำบลหนองธง ส่วนในระยะยาวเห็นสมควรช่วยเหลือโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ ซึ่งสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตตำบลหนองธงและตำบลใกล้เคียง อีกทั้ง ใช้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนผลิตน้ำประปาในเขตอำเภอป่าบอน ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการจัดหาที่ดินเพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง

จากการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อการศึกษาวางโครงการ (Pre-feasibility Study) เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๖ และจากการตอบแบบสอบถามทัศนคติของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่อ่างเก็บน้ำร้อยละ ๘๔ เห็นด้วยที่จะให้มีการดำเนินการก่อสร้างโดยเร็ว หลังจากนั้น ได้มีการจัดโครงการฝึกอบรม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการเวทีประชาชนเพื่อส่งเสริม

/การมีส่วน...

การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการอ่างเก็บน้ำ และให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมประชุม เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ณ วัดหลักสิบ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๗๒ คน ซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและเสนอให้มีการส่งน้ำด้วยระบบท่อ นอกจากนี้ อำเภอป่าบอนได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดโครงการทุกระยะของการดำเนินโครงการ ซึ่งการดำเนินโครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อาจมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศในพื้นที่ลุ่มน้ำและบริเวณใกล้เคียงอยู่ในระดับต่ำและเกิดขึ้นเฉพาะในระยะก่อสร้างโครงการเท่านั้น

๓.๒.๒ สำนักงานก่อสร้าง ๑๖ สำนักพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง ชี้แจงเป็นหนังสือที่ กษ ๐๓๓๗.๑๖/๓๒๑ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ สรุปความได้ว่า เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๖ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง พร้อมด้วยผู้นำท้องถิ่น ได้ทูลเกล้าขอพระราชทานสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ผ่านทางราชเลขาธิการสำนักพระราชวัง เนื่องจากประชาชนจำนวน ๙ หมู่บ้านในเขตตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้ประชุมปรึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างยั่งยืนมีความเห็นร่วมกันว่า ควรสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ซึ่งจะส่งผลให้มีน้ำเพื่อเกษตรกรครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๙ หมู่บ้านของตำบลหนองธง อย่างเพียงพอ โดยประชาชนแต่ละหมู่บ้านได้ลงนามสนับสนุนในการสร้างอ่างเก็บน้ำและมติที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงสนับสนุนให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่วเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม

ต่อมา สำนักราชเลขาธิการได้ขอให้กรมชลประทานพิจารณาเรื่องดังกล่าว เพื่อช่วยเหลือประชาชนจำนวน ๙ หมู่บ้าน ซึ่งกรมชลประทานเห็นสมควรช่วยเหลือระยะสั้นโดยการปรับปรุงฝายที่มีอยู่เดิมและวางท่อส่งน้ำส่งน้ำมายังพื้นที่ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ส่วนระยะยาว เห็นสมควรช่วยเหลือโดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบและเห็นสมควรรับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการสอบถามทัศนคติของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่อ่างเก็บน้ำร้อยละ ๘๔ เห็นด้วยที่จะให้มีการดำเนินการก่อสร้างโดยเร็ว และเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ได้มีการจัดโครงการฝึกอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และเวทีประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการอ่างเก็บน้ำและให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ณ วัดหลักสิบ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ และเกษตรกรผู้ใช้น้ำเข้าร่วมประชุมรวม ๗๔ คน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและเสนอให้มีการส่งน้ำด้วยระบบท่อ

/นอกจากนี้...

นอกจากนี้ อำเภอป่าบอนได้มีคำสั่งที่ ๑๘๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยให้คณะกรรมการจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดโครงการทุกระยะของการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนที่จะดำเนินการก่อสร้างในงานของโครงการ ระยะเตรียมการก่อสร้าง ระยะดำเนินการก่อสร้างจนกระทั่งโครงการก่อสร้างแล้วเสร็จ และกำหนดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาของการชลประทานผ่านกระบวนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานด้วย

ผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านต่างๆ พบว่า การก่อสร้างและดำเนินโครงการอ่างเก็บน้ำเหมือนตะกั่วอาจมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศในพื้นที่ลุ่มน้ำและบริเวณใกล้เคียงอยู่ในระดับต่ำ และเกิดขึ้นเฉพาะในระยะก่อสร้างโครงการเท่านั้น เช่น การขุดเปิดหน้าดินบริเวณพื้นที่หัวงานเพื่อเตรียมการก่อสร้าง การปรับสภาพพื้นที่ซึ่งจะทำให้สภาพภูมิประเทศบริเวณพื้นที่หัวงานโครงการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ลูกคลื่นลอนชันกลายเป็นพื้นที่ราบ การเปิดหน้าดินการขุดและปรับถม การกองวัสดุเพื่อก่อสร้างองค์ประกอบต่างๆ ของโครงการอาจส่งผลให้ความขุ่นของน้ำในลำน้ำเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกิดการตกหล่นของเศษวัสดุลงสู่ลำน้ำและการชะล้างช่วงฤดูฝน อาจส่งผลให้เกิดความขุ่นเป็นระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้น้ำของประชาชนในชุมชนด้านท้ายน้ำ และการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในน้ำ นอกจากนี้ อาจมีผลกระทบต่อความชุกชุมของแพลงตอนและสัตว์หน้าดิน เนื่องจากความขุ่นเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการสังเคราะห์แสงของแพลงก์ตอนพืช หากมีประมาณมากอาจส่งผลให้ผลผลิตคันปฐมภูมิในแหล่งน้ำลดลงและตะกอน ยังทับถมแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์หน้าดินด้วย และภายหลังการก่อสร้างโครงการแล้วเสร็จจะเริ่มเก็บกักน้ำจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางอุทกวิทยาจากน้ำไหลเป็นน้ำนิ่งหรือกึ่งนิ่ง ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพในการดูดซับออกซิเจนจากอากาศน้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณหน้าเขื่อนมีความลึกสูงสุดประมาณ ๓๖ เมตร คาดว่าปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำจะลดต่ำลงในแต่ละระดับแนวดิ่ง นอกจากนี้ ผลกระทบที่สำคัญที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ การเน่าเสียของต้นไม้ ไม้พื้นล่างที่นำออกจากพื้นที่อ่างเก็บน้ำไม่หมดอาจทำให้เกิดการย่อยสลายสารอินทรีย์ที่หลงเหลืออยู่ในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจะทำให้ปริมาณบีโอดีและก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์อาจมีค่าสูงขึ้นเล็กน้อย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำบริเวณท้ายน้ำได้

ทั้งนี้ กรมชลประทานได้กำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขและติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น เช่น การก่อสร้างแนวผันน้ำเบี่ยงน้ำเพื่อไม่ให้เกิดการปิด

/กั้นระบบ...

กั้นระบบการไหลของน้ำซึ่งจะทำให้สัตว์น้ำไม่สามารถเดินทางไปมาได้ตามปกติ ขอความอนุเคราะห์พันธุ์ปลาไปปล่อยบริเวณอ่างเก็บน้ำโดยปลาที่นำไปปล่อยคนเป็นปลากินพืชและปลากินเนื้อ เพื่อช่วยปรับสัดส่วนระหว่างปลากินพืชและปลากินเนื้อให้อยู่ในภาวะสมดุลและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการทำประมงและวิธีการทำประมงแบบยั่งยืน การตรวจสอบและควบคุมการแพร่กระจายของวัชพืชน้ำในอ่างเก็บน้ำอย่างสม่ำเสมอ หากพบการแพร่กระจายของวัชพืชน้ำจะต้องทำการกำจัดโดยใช้แรงคนหรือเครื่องจักรและห้ามใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชเพราะอาจเกิดผลเสียต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำได้ การติดตามตรวจสอบทรัพยากรสัตว์น้ำรวมทั้งกิจกรรมประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปีละ ๑ ครั้ง โดยมีสถานีที่ทำการตรวจสอบ ๒ แห่ง เป็นต้น

๓.๒.๓ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ พท ๗๔๗๐๑/๐๒๒ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า กรมชลประทานได้จัดประชุมเรื่องการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วหมู่ที่ ๑ ในพื้นที่แล้วจำนวน ๒ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๑ ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมู่ที่ ๕ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ณ อาคารอเนกประสงค์ หมู่ที่ ๕ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗ เครือข่าย[redacted] ได้จัดเสวนาเรื่อง "ไซร์...ต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ" ณ มัสยิด[redacted]และปัจจุบันมีการร้องเรียนขอให้ยกเลิกการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำโดยเครือข่าย[redacted] ส่วนความคืบหน้าการแก้ไขปัญหานั้น ได้ส่งเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานก่อสร้าง ๑๖ สำนักพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและคณะกรรมการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

๓.๓ พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบ

๓.๓.๑ โครงการชลประทานพัทลุง มีหนังสือ ที่ กษ ๐๓๒๔.๐๗/๑๙๒ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ส่งเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลการบริหารจัดการโครงการอ่างเก็บน้ำที่มีอยู่แล้วในพื้นที่จังหวัดพัทลุง รายละเอียดสภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ และข้อจำกัดและอุปสรรคในการส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่มีอยู่แล้วไปยังพื้นที่ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และรายงานการศึกษาวางโครงการ (Pre-feasibility Study) โครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว สรุปความได้ว่า เมื่อปี ๒๕๔๙ กรมชลประทาน ได้ศึกษาความเหมาะสมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบรรเทาอุทกภัย จังหวัดพัทลุง และได้มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและบรรเทาอุทกภัยของจังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ตามสภาพภูมิประเทศ คือ

๑) พื้นที่ตอนบนของลุ่มน้ำหรือทางทิศตะวันตกของจังหวัดพัทลุง ในเขตอำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีบรรพต กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ อำเภอกงหรา และอำเภอตะโหมด ซึ่งมีสภาพพื้นที่

ติดเขาบรรทัด จะต้องหาทำเลที่มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งน้ำที่เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ให้ได้มากที่สุด

๒) พื้นที่ตอนกลางของลุ่มน้ำ ในเขตอำเภอควนขนุน กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ อำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมดและอำเภอป่าบอน ซึ่งเป็นพื้นที่ราบไม่สามารถพัฒนาก่อสร้างแหล่งน้ำที่เป็นอ่างเก็บน้ำได้ จึงควรพิจารณาหาทางเก็บกักน้ำให้ได้มากที่สุด โดยการเก็บกักไว้ในลำน้ำ โดยการก่อสร้างฝาย หรือประตูระบายน้ำเป็นระยะๆ การปรับปรุงขุดลอกลำน้ำธรรมชาติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำ รวมทั้งการผันน้ำเข้าไปเก็บกักไว้ในพื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่มีลักษณะแก้มลิงให้ได้มากที่สุด

๓) พื้นที่ตอนล่างของลุ่มน้ำหรือบริเวณที่ติดกับทะเลหลวงในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสนอำเภอบางแก้วและอำเภอปากพะยูนซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำไม่สามารถระบายออกได้สะดวกเนื่องจากข้อจำกัดทางธรรมชาติได้แก่พื้นที่สันดอนริมทะเลและระดับความสูงของน้ำทะเลนอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดที่มนุษย์สร้างขึ้น การแก้ปัญหาจึงต้องหาวิธีระบายน้ำโดยการผ่านน้ำออกจากพื้นที่สำคัญเช่นพื้นที่ชุมชนเมืองที่เป็นเขตเศรษฐกิจ

พื้นที่จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลำนำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำสายสั้น มีความกว้างประมาณ ๑๐ ถึง ๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๐ ถึง ๔๕ กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัดซึ่งแบ่งเขตระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุง ส่วนมากจะมีทิศทางการไหลของน้ำจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ซึ่งจะไหลไปรวมกันที่ทะเลสาบสงขลาโดยจำแนกได้ ๗ ลุ่มน้ำย่อย ได้แก่ ลุ่มน้ำคลองป่าพะยอม ลุ่มน้ำคลองท่าแนะ และลุ่มน้ำคลองนาท่อม ลุ่มน้ำคลองสะพานหยี ลุ่มน้ำคลองท่าเชียด-บางแก้ว ลุ่มน้ำคลองป่าบอน และลุ่มน้ำคลองพรุพ้อ สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพัทลุงซึ่งมีแนวเทือกเขาบรรทัดว่างอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด ซึ่งเป็นต้นน้ำของลุ่มน้ำย่อยต่างๆ จึงมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาโครงการแหล่งน้ำประเภทอ่างเก็บน้ำ เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรของพื้นที่ด้านท้ายน้ำและเป็นการชะลอน้ำป้องกันน้ำท่วมทางด้านท้ายน้ำ ในการพิจารณาโครงการที่มีศักยภาพในพื้นที่ตอนบนของรุ่นน้ำจึงมุ่งเน้นที่จะจัดทำโครงการประเภทอ่างเก็บน้ำเป็นหลัก ทั้งนี้ ผลการพิจารณาโครงการพัฒนาที่มีศักยภาพ โครงการประเภทอ่างเก็บน้ำ ได้นำโครงการที่อยู่ในแผนดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า อ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพทั้งหมดจำนวน ๑๗ อ่าง โดยอยู่ในลุ่มน้ำป่าพะยอม ๓ อ่างได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองบางเหรียง อ่างเก็บน้ำคลองบางหล่อ และอ่างเก็บน้ำบ้านห้วยไผ่ โครงการอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำคลองท่าแนะมี ๔ โครงการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำเขาแก้วตอนบน อ่างเก็บน้ำคลองท่าแนะและและอ่างเก็บน้ำน้ำตกฟ้าลั่น โครงการอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำคลองนาท่อมมี ๓ โครงการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำคลองหารเฒ่า และอ่างเก็บน้ำคลองนานคล้าย โครงการอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำคลองสะพานหยีมี ๓ โครงการ

/ได้แก่...

ได้แก่ อ่างเก็บน้ำโตนแพรทอง อ่างเก็บน้ำวังน้ำปั่น และอ่างเก็บน้ำป่าแก-นาบอน อยู่ในลุ่มน้ำท่าเชียด-บางแก้ว มี ๓ โครงการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำโล๊ะจังกระ อ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง และอ่างเก็บน้ำคลองบางคราม ส่วนในลุ่มน้ำคลองป่าบอนนั้น มีอ่างเก็บน้ำคลองเหมืองตะกั่ว เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพ

ในปี ๒๕๕๒ กรมชลประทานจึงได้ศึกษาวางโครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยมีความเป็นมาจากการที่[redacted] ประธานสภาราษฎรจังหวัดพัทลุง ได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๓ แจ้งว่า มีการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณเทือกเขาบรรทัดซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำธารของจังหวัดพัทลุง ทำให้ในฤดูแล้งน้ำเค็มจะไหลเข้ามาถึงคลองต่างๆ จนไม่สามารถใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการเกษตรได้ [redacted] ได้เสนอแนวทางแก้ไขโดยขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำให้พอเพียงแก่พื้นที่การเกษตร สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีหนังสือถึงกรมชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๓๓ เพื่อให้ศึกษารายละเอียดความเป็นไปได้ของโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ต่อมาราษฎรจาก ๙ หมู่บ้านในเขตตำบลหนองธงจึงได้ประชุมศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างยั่งยืนมีความเห็นร่วมกันว่าควรสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ซึ่งจะส่งผลให้มีน้ำเพื่อการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๙ หมู่บ้าน โดยราษฎรแต่ละหมู่บ้านได้ลงนามสนับสนุนก่อสร้างอ่างเก็บน้ำและมติที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงสนับสนุนให้สร้างโครงการอ่างเก็บน้ำเพื่อสนองความต้องการของราษฎรโดยรวมและมีการทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานสร้างอ่างเก็บน้ำผ่านทางสำนักราชเลขาธิการเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๖ และสำนักราชเลขาธิการได้แจ้งรับโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อมาสำนักบริหารโครงการกรมชลประทานได้ศึกษาและพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และจัดทำรายงานวางโครงการซึ่งบริเวณที่เหมาะสมสำหรับก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ซึ่งพื้นที่ก่อสร้างติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัดและอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ (โซน C) และพื้นที่ป่าเพื่อการเศรษฐกิจ (โซน E) ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๕ เมื่อตรวจสอบกับแผนที่การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำปรากฏว่า ติดอยู่ในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ ๒ , ๓ และ ๔ ดังนั้น โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำดังกล่าวจึงจะต้องดำเนินการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE)

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงการพบว่า เมื่อก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่วแล้วเสร็จคาดว่าจะได้รับประโยชน์คือ สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพราะปลูกในเขตตำบลหนองธงและ

/ตำบลใกล้...

ตำบลใกล้เคียงบางส่วนประมาณ ๗,๕๐๐ ไร่ และสามารถใช้น้ำในอ่างเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนที่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงได้ และเป็นแหล่งน้ำต้นทุนผลิตน้ำประปาในอำเภอป่าบอน

ส่วนผลกระทบจากโครงการดังกล่าวจะต้องดำเนินการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE) จึงสามารถออกแบบรายละเอียดและก่อสร้างโครงการต่อไป สำหรับการอพยพและการชดเชยจากการประเมินเบื้องต้น จะสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ ๕๑๖.๕๐ ไร่ พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ที่ใกล้เคียงทั้งสองฝั่งลำน้ำเป็นสวนผลไม้และตัดระดับสูงขึ้นไปจะเป็นสวนยางพารา ในพื้นที่มีบ้านพักอาศัยกึ่งถาวรของประชาชนจำนวน ๓ หลัง นอกจากนี้ ยังมีระบบสาธารณูปโภคที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ถนนลูกรังกว้างประมาณ ๔ เมตร เป็นถนนที่ประชาชนใช้ในการสัญจรและขนส่งผลิตผลจากการเกษตร และเป็นเส้นทางไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวน้ำตกโตนสะตอ ซึ่งเป็นถนนที่ดูแลด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง ระยะทาง ๑.๕ กิโลเมตร เสาและระบบสายส่งกระแสไฟฟ้าเป็นระยะทางประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร บริเวณริมลำน้ำมีศาลาพักผ่อนจำนวน ๓ หลัง สุขาสาธารณะ ๒ ห้อง รวมทั้งมีระบบท่อส่งน้ำประปาภูเขาเป็นท่อเหล็กกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๖ นิ้ว มีอาคารกรองน้ำ ตั้งอยู่บริเวณท้ายแนวศูนย์กลางเขื่อนประมาณ ๑๐๐ เมตร

จากการศึกษาจะมีพื้นที่น้ำท่วมของโครงการประมาณ ๕๑๖.๕ ไร่ จึงจำเป็นต้องเสียค่าอพยพและรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่างๆ และมีการจ่ายค่าชดเชยที่ดินและอาสินให้ประชาชนบางส่วน ซึ่งขึ้นอยู่กับผลการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่อไป

อ่างเก็บน้ำใกล้เคียงในพื้นที่ตำบลหนองธง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองป่าบอน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๗ ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ขนาดความจุ ๒๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำให้กับพื้นที่ลุ่มน้ำคลองป่าบอน ประกอบด้วย ประตูระบายน้ำป่าบอน มีพื้นที่ชลประทาน ๑๗,๐๐๐ ไร่ ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ฝายคลองป่าบอน พื้นที่ชลประทาน ๗,๐๐๐ ไร่ ในเขตพื้นที่ตำบลป่าบอน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำย่อยคลองพรุพ้อ พื้นที่ชลประทาน ๓๓,๔๗๗ ไร่ ในเขตพื้นที่ตำบลโคกทราย ตำบลหารเทา ตำบลดอนประดู่ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเต็มศักยภาพของอ่างเก็บน้ำคลองป่าบอน ดังนั้น อ่างเก็บน้ำคลองป่าบอนมีน้ำต้นทุนไม่เพียงพอที่จะส่งไปพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ตำบลหนองธง จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีพื้นที่รับประโยชน์ครอบคลุม ๙ หมู่บ้าน อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าเชียดได้

๓.๓.๒ กรมป่าไม้ ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ ทส ๑๖๐๒.๓/๑๔๖๙๔ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ สรุปความได้ว่า จังหวัดพัทลุงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๓ ส่งคำขอของกรมชลประทาน เรื่อง ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเทือกเขาบรรทัด แปลงที่ ๑ ตอนที่ ๓ ท้องที่ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ซึ่งจังหวัดพัทลุงได้สั่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบสภาพป่าบริเวณที่ขออนุญาตร่วมกับ

/เจ้าหน้าที่...

เจ้าหน้าที่ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช) และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช) มีหนังสือลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๔ เรื่อง รายงานผลการตรวจสภาพป่ากรณีกรมชลประทานขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว โดยสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช) ได้มอบหมายให้เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงานออกไปร่วมตรวจสอบสภาพป่ากับเจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง และรายงานให้ทราบรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

๑. พื้นที่ขออนุญาตตั้งอยู่ท้องที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธงอำเภอป่าบอนจังหวัดพัทลุง คิดเป็นเนื้อที่ ๔๗๙ ไร่ ๓๐ ตารางวา

๒. พื้นที่ที่ขออนุญาตติดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ ๑ ตอนที่ ๓ เนื้อที่ ๔๕๒ ไร่ ๓ งาน ๘๙ ตารางวา ซึ่งทับซ้อนกับพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เนื้อที่ ๑๘๘ ไร่ ๑ งาน ๗๙ ตารางวา และบางส่วนอยู่ในเขตป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ ๑ ตอนที่ ๓ เนื้อที่ ๒๖ ไร่ ๔๑ ตารางวา

๓. พื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าเพื่ออนุรักษ์ (โซน C) เนื้อที่ ๒๐ ไร่ ๓ งาน ๕๔ ตารางวา อยู่ในเขตป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) เนื้อที่ ๔๕๔ ไร่ ๓ งาน ๒๖ ตารางวา และบางส่วนอยู่นอกเขตจำแนกการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ เนื้อที่ ๓ ไร่ ๑ งาน ๕๐ ตารางวา (ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๒)

๔. พื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้เนื้อที่ ๒๙๐ ไร่ ๒ งาน ๕๑ ตารางวา โดยติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์ (โซน C) เนื้อที่ ๖ ไร่ ๖๒ ตารางวา และอยู่ในเขตป่าเศรษฐกิจ (โซน E) เนื้อที่ ๒๘๑ ไร่ ๓๙ ตารางวา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ส่งมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปปฏิรูปและไม่เป็นพื้นที่กันกลับคืนกรมป่าไม้ตามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ฉบับลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๘ แต่อย่างใด

๕. พื้นที่ที่ขออนุญาตหรือในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด) เนื้อที่ ๑๘๘ ไร่ ๑ งาน ๗๙ ตารางวา ติดอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์ (โซน C) นาที ๑๔ ไร่ ๒ งาน ๙๒ ตารางวา อยู่ในเขตป่าเศรษฐกิจ (โซน E) เนื้อที่ ๑๗๓ ไร่ ๒ งาน ๘๗ ตารางวา

๖. พื้นที่ที่ขออนุญาตมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ค่อนข้างราบสลับเนินเขา มีลักษณะรูปทรงพื้นที่ยาวไปตามลำน้ำ วางตามแนวทิศตะวันตก-ทิศตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปาน

/กลางประมาณ...

กลางประมาณ ๖๐ ถึง ๑๒๐ เมตร มีความลาดชันโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๕ องศา มีลำน้ำไหลผ่านพื้นที่ (คลองเหมืองตะกั่ว) ชนิดดินเป็นดินร่วนปนทราย ชนิดหินเป็นหินปูน สภาพป่าในพื้นที่เป็นป่าดิบชื้น มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมเนื่องจากถูกประชาชนบุกรุกครอบครองปลูกพืชผลอาสิน ได้แก่ สวนยางพาราและสวนผลไม้

๗. เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบสภาพป่าได้มีความเห็นร่วมกันพิจารณาแล้วพื้นที่ขออนุญาต เฉพาะส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะอนุญาตได้ จึงมีความเห็นควร อนุญาตให้กรมชลประทานเข้าใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัด และ ป่าถาวร ป่าเทือกเขาบรรทัด รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น ๒๙๐ ไร่ ๒ งาน ๕๑ ตารางวา ในท้องที่หมู่ที่ ๑ ตำบล หนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เพื่อก่อสร้างโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว โดยกรมชลประทานจะต้องได้รับหนังสือยืนยันจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่า จะไม่ นำพื้นที่ที่รับมอบจากกรมป่าไม้ได้ในบริเวณดังกล่าวไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินและกรมชลประทาน จะต้องได้รับอนุญาตให้เข้าดำเนินการก่อสร้างโครงการในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดส่วนที่อยู่ ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืชต่อไปด้วย ทั้งนี้ สำนักจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ (นครศรีธรรมราช) ได้พิจารณาผลการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่แล้วมีความเห็น ควรอนุญาตตามความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสภาพป่า

๓.๓.๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ชี้แจงเป็นหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ทส ๐๙๐๙.๒๐๒/๘๒๗๔ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า เงื่อนไขการอนุญาตให้ใช้ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำนั้นตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติไว้ว่า "เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่ง ใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่าก็ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระ ราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแน่ภายพระราชกฤษฎีกาด้วย ประเด็นที่กำหนดนี้เรียกว่า "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า" ที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ต้องเป็นที่ดินที่ไม่ได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใด ซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง" และมาตรา ๓๘ บัญญัติไว้ว่า "ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือ ครอบครองที่ดินหรือปลูกหรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โค่น แผ้วถาง เผา หรือทำลายต้นไม้หรือ พฤกษาชาติอื่นหรือขุดหาแร่ ดิน หิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยนแปลงทาง น้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น เหือดแห้ง เป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ดูแล รักษาหรือ บำรุงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อการเพาะพันธุ์ การศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ เพื่ออำนวยความ สะดวกในการให้การศึกษาหรือพักอาศัย หรืออำนวยความปลอดภัย หรือให้ความรู้แก่ประชาชน

/ให้อธิบดี...

ให้อธิบดีมีคำสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณีกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ"

ความคืบหน้าในการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ดังกล่าวกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการเนื่องจากกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่จะต้องตรวจสอบพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบถูกต้องครบถ้วน จึงขอเรียนว่า ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบพื้นที่โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ที่เข้ามาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดเนื้อที่ ๑๘๘ ไร่ ๑ งาน ๗๙ ตารางวา ปรากฏว่า จะมีการก่อสร้างถนนลาดยางกว้าง ๖ เมตรระยะทาง ๒,๒๐๐ เมตร ห้องน้ำมาตรฐานจำนวน ๑ หลัง ร้านค้าผลิตภัณฑ์จำนวน ๑ หลัง ป้อมยามจำนวน ๑ หลัง ซึ่งมีลักษณะเป็นการยึดถือครอบครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อีกทั้งไม่เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ที่ห้ามมิให้มีการตัดถนนเพื่อเป็นทางสัญจรสาธารณะขึ้นมาใหม่ภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และปัจจุบันสภาพป่าไม้บริเวณพื้นที่ในอ่างเก็บน้ำค่อนข้างสมบูรณ์ การก่อสร้างโครงการทำให้การคมนาคมไปยังอ่างเก็บน้ำสะดวกขึ้น และมีโอกาสเป็นไปได้ที่จะมีการบุกรุกพื้นที่เหนืออ่างเก็บน้ำ จึงมีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาป่าไม้ การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่เป็นอ่างเก็บน้ำทำให้ระบบนิเวศเดิมซึ่งเป็นป่าดิบชื้นถูกทำลายไป ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า กรณีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในระยะดำเนินการ อาจปิดกั้นการเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่า ทำให้ประชากรสัตว์ป่าถูกแยกออกจากกัน จึงไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนพันธุกรรม และอาจเป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แต่ละด้านของอ่างเก็บน้ำมีพันธุกรรมด้อยลงและมีผลให้ประชากรสัตว์ป่าลดลงปิดการให้สัตว์ป่าอยู่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ทำให้มีพื้นที่หากินลดลง ถึงไม่มีระเบียบหรือกฎหมายใดที่ให้อำนาจอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช อนุญาตให้เจ้าหน้าที่อื่นใดนอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เข้าไปดำเนินการใดๆ ในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า และหากอนุญาตให้กรมชลประทานใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าวสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว จะเป็นการขัดต่อมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อเกิดปัญหาหรือมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยรวมแล้วก็ยากที่จะแก้ไขให้กับคืนสภาพเดิมได้อีก

๓.๓.๔ สำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ กร ๐๐๐๔/๑๖๖๘ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการที่เกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้ขอพระราชทานพระมหากรุณาในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบริเวณหมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง เพื่อช่วยเหลือประชาชนตำบลหนองธง จำนวน ๙ หมู่บ้าน ซึ่งประสบความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำสำหรับ

การเกษตรและขอให้ทรงรับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. จึงได้ประชุมหารือและตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนผู้ร้อง ได้ข้อสรุปว่า ประชาชนประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในรุนแรงซึ่งส่งผลกระทบต่อประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๗๐๕ ครัวเรือน พื้นที่การเกษตร ๔๓,๖๙๕ ไร่ สำหรับแนวทางการให้ความช่วยเหลือประชาชนแบ่งออกเป็น ๒ ระยะคือ ระยะสั้น เป็นการแก้ไขปัญหาน้ำอุปโภคบริโภคในการปรับปรุงฝายที่มีอยู่เดิมและวางท่อส่งน้ำมายังพื้นที่ตำบลหนองธง ส่วนระยะยาว เห็นสมควรช่วยเหลือในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วบริเวณหมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับโครงการใดของรัฐไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น สำนักงาน กปร. จะพิจารณาเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาผ่านสำนักราชเลขาธิการ มายังสำนักงาน กปร. และจะดำเนินการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางการให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เมื่อได้รับข้อมูลจากส่วนที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้ว สำนักงานฯ จะประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางดังกล่าวว่าเห็นสมควรรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือไม่ โดยยึดหลักการพิจารณาประกอบด้วย โครงการเกิดจากปัญหาความเดือดร้อนหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้นจริง โครงการจะต้องไม่ขัดต่อข้อกฎหมาย หรือเป็นการแก้ปัญหาให้กับคนกลุ่มหนึ่ง โดยสร้างประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง รวมทั้งจะต้องไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง ตลอดจนโครงการจะต้องเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่ หลังจากนั้นจะดำเนินการสรุปข้อเท็จจริงพร้อมให้ความเห็นประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับแนวทางการให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอไปยังสำนักราชเลขาธิการพิจารณานำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อทรงมีพระบรมราชโองการในการรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

โครงการที่เห็นสมควรรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับรายละเอียดของภูมิประเทศและภูมิสังคมของพื้นที่ ไม่มีข้อพิพาทเรื่องที่ดินหรือเกิดข้อขัดแย้งอื่นๆในชุมชนประชาชนในพื้นที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้แล้วเสร็จก่อน และจะต้องไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้มีการมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยการจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นชอบที่จะให้ดำเนิน

/กิจกรรม...

กิจกรรมดังกล่าว โดยประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ต้น ประการสำคัญผลจากการดำเนินงานโครงการ ประชาชนจะเป็นผู้ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายหรือป่าสงวนแห่งชาติ ควรมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาประกอบพระราชดำริต่อไป

๓.๓.๕ สำนักราชเลขาธิการ ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ รล ๐๐๐๘.๕/๑๒๕๘๙ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง ได้มีหนังสือขอพระราชทานโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว เพื่อช่วยเหลือประชาชนตำบลหนองธง จำนวน ๙ หมู่บ้าน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาแล้วเห็นสมควรช่วยเหลือระยะสั้นโดยการปรับปรุงฝายที่มีอยู่เดิมและวางท่อส่งน้ำมายังพื้นที่ตำบลหนองธง ส่วนระยะยาวเห็นสมควรช่วยเหลือด้วยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ ซึ่งความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำดังกล่าว พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ สำนักราชเลขาธิการได้มีหนังสือขอให้สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกรมชลประทาน พิจารณาเสนอความเห็นเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นประกอบพระราชดำริ โดยสำนักงาน กปร. กรมชลประทาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว สรุปข้อเท็จจริงและความเห็นดังกล่าวเสนอมายังสำนักราชเลขาธิการ ตามหนังสือสำนักงาน กปร. ที่ กร ๐๐๐๗.๔/๔๐๘ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ดังนี้

๑) ตำบลหนองธงประกอบด้วย ๙ หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ มีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑,๗๐๕ ครัวเรือน ๗,๕๙๒ คนพื้นที่การเกษตร ๔๓,๖๙๕ ไร่ ประชาชนประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง แต่จากการไปสอบถามประชาชนในพื้นที่ปรากฏว่า ประชาชนยังมีความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอีกด้วย โดยได้อาศัยน้ำฝนในการทำเกษตรและอาศัยน้ำจากระบบส่งน้ำของทำนบคอนกรีตที่ประชาชนได้ก่อสร้างกันเอง รวมทั้งบ่อน้ำตื้นที่ขุดไว้ใช้ตามบ้านเรือนสำหรับอุปโภคบริโภค แต่ทำนบคอนกรีตดังกล่าวมีสภาพชำรุดทรุดโทรมเกิดการรั่วไหลและทรายอุดตัน ไม่สามารถใช้การได้ และบ่อน้ำตื้นก็มีน้ำน้อยไม่เพียงพอ ประกอบกับในพื้นที่ตำบลหนองธงมีฝายอยู่แล้วจำนวน ๖ แห่ง ซึ่งในฤดูแล้งประชาชนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากฝายดังกล่าวได้เนื่องจากขาดแคลนน้ำ

/๒) กรมชล...

๒) กรมชลประทานได้พิจารณาแนวทางให้ความช่วยเหลือเป็น ๒ ระยะคือ

- ระยะสั้นเป็นการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคโดยกรมชลประทานได้พัฒนาเทคนิคเป็น ๒ แนวทาง คือ การก่อสร้างอาคารรับน้ำพร้อมระบบส่งน้ำหรือการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมฝายที่มีอยู่เดิม พร้อมจัดทำระบบส่งน้ำ ทั้งนี้ เพื่อนำน้ำไปเติมในระบบหอถังสูงที่หมู่ ๙ ที่มีอยู่เดิมและส่งไปตามระบบส่งน้ำไปยังทั้งอุปโภคบริโภคที่วางกระจายตามแหล่งชุมชนอยู่ ๔ แห่ง โดยจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนจำนวน ๑,๒๕๕ ครัวเรือน ๕,๕๕๙ คน ที่เคยใช้น้ำจากทำนบเดิมที่ประชาชนและสร้างไว้ อย่างไรก็ตาม แนวทางการให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นนี้ กรมชลประทานจะได้จัดเข้าอยู่ในแผนงานของกรมชลประทานต่อไป

- ระยะยาวเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคบางส่วนโดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว มีขนาดความจุ ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร โดยศักยภาพของอ่างดังกล่าวจะสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่การเกษตรในฤดูฝนได้ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ และในฤดูแล้งประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ และหากนำน้ำไปเติมในฝายเดิมที่ก่อสร้างไว้จำนวน ๖ แห่ง จะทำให้ส่งน้ำได้ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ๔๓,๖๙๕ ไร่ นอกจากนี้ จะช่วยให้ประชาชนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากแผนในระยะสั้นอีกจำนวน ๔๕๐ ครัวเรือน ๒,๐๓๓ คน ได้มีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างพอเพียงตลอดปี

๓) พื้นที่การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัด เขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ ๓ และ ๔ ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๖ และวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๙ ได้ผ่อนผันให้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ป่าไม้ได้ไปพลางก่อน โดยให้ส่วนราชการเจ้าของโครงการยื่นคำขออนุญาตโดยเร่งด่วนภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้เข้าทำประโยชน์ ซึ่งกรมชลประทานได้เตรียมดำเนินการขออนุญาตเข้าใช้พื้นที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว นอกจากนี้ ประชาชนที่มีที่ดินอยู่ในแนวเขตการก่อสร้างทั้งระบบได้มีหนังสือยินยอมอุทิศที่ดินเพื่อดำเนินการก่อสร้างของกรมชลประทานไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๔) ในส่วนของการบริหารจัดการน้ำเพื่อการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น กรมชลประทานจะได้ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจ พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมบริหารจัดการกันเอง โดยจะอธิบายให้ประชาชนรับทราบตั้งแต่ก่อนดำเนินการก่อสร้าง ระหว่างดำเนินการ และหลังการก่อสร้างแล้วเสร็จ ซึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำนี้จะออกกฎระเบียบหรือมาตรการการใช้น้ำกันเองเพื่อให้มีน้ำใช้ได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ

/๕) จากเหตุผล...

๕) จากเหตุผลทั้งหมดข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริพิจารณาแล้ว จึงเห็นสมควรรับโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุงไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ต่อมาสำนักราชเลขาธิการจึงได้มีหนังสือ ที่ รล ๐๐๐๕.๕/๑๙๑๘๖ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘ แจ้งไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงว่า ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาแล้ว เห็นสมควรช่วยเหลือระยะสั้นโดยการปรับปรุงฝายที่มีอยู่เดิมและวางท่อส่งน้ำมายังพื้นที่ตำบลหนองธง เพื่อช่วยประชาชนที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคเป็นการเร่งด่วนในเบื้องต้น ซึ่งกรมชลประทานจะเอาจะเอาเข้าแผนงานของกรมชลประทานต่อไป ส่วนระยะยาว เห็นสมควรช่วยเหลือโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ ซึ่งจะสามารถส่งน้ำสำหรับการเกษตรและอุปโภคบริโภคให้แก่ประชาชนตำบลหนองธงได้อย่างเพียงพอตลอดปีซึ่งความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วพร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๓.๖ อำเภอป่าบอน ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ พท ๐๘๑๘/๑๙๒ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘ สรุปความได้ว่า อำเภอป่าบอนไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งอำเภอป่าบอนที่ ๑๘๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ซึ่งได้ตรวจสอบแล้วทราบว่าหน่วยงานที่ดำเนินการเพื่อออกคำสั่ง คือ สำนักงานก่อสร้างของชลประทาน โดยนายอำเภอป่าบอนเป็นผู้ลงนามในคำสั่ง ทั้งนี้ อำเภอป่าบอนได้รับหนังสือร้องเรียนเป็นหนังสือจากประชาชนในพื้นที่ใช้ชื่อว่า เครือข่าย [redacted] พร้อมบัญชีรายชื่อประชาชนในพื้นที่จำนวน ๓๘๑ รายชื่อ ขอคัดค้านการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว โดยศูนย์ดำรงธรรมอำเภอป่าบอนได้มีหนังสือแจ้งศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดพัทลุงให้ประสานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการดำเนินการแก้ไขปัญหาและทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่แล้ว

๓.๓.๗ ตำรวจภูธรจังหวัดพัทลุง ชี้แจงเป็นหนังสือ ที่ ตช ๐๐๒๔(พท).๖๑๗/๑๒๗๗ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘) สรุปความได้ว่า ตำรวจภูธรจังหวัดพัทลุงได้สั่งการให้ผู้กำกับการสืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดพัทลุง ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงสรุปข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ตามรายงานการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ที่ประชุมสมัยวิสามัญสมัยที่ ๒ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๔๖ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงได้ประสานงานไปยังสำนักพระราชวังเพื่อขอพระราชทานก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเป็นในโครงการพระราชดำริ ซึ่งเลขาธิการสำนักงานราชวังได้รับโครงการก่อสร้าง

/ดังกล่าว...

ดังกล่าวพร้อมระบบส่งน้ำไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกรมชลประทานได้ดำเนินโครงการตลอดมา โดยได้ขอความคิดเห็นการใช้พื้นที่ป่าจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๑ และประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อการศึกษาวางโครงการเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๖ จนกระทั่งได้รับแจ้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงว่า ทางราชการจะสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วแน่นอนแล้ว ในพื้นที่ป่าตำบลหนองธง จึงมีประชาชนบางกลุ่มในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน ไม่เห็นด้วยกับการสร้างอ่างเก็บน้ำดังกล่าว เนื่องจากที่ผ่านมามีการสร้างอ่างเก็บน้ำหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดพัทลุง แต่เมื่อสร้างแล้วเสร็จ อ่างเก็บน้ำดังกล่าวไม่ได้ทำให้ระบบนิเวศดีขึ้น และขาดการดูแลจากหน่วยงานที่ก่อสร้าง จึงเกรงว่าจะได้รับผลกระทบและปัญหาในลักษณะเดียวกัน และจากการสำรวจพื้นที่การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วประมาณ ๔๐๐ ไร่ ปรากฏว่า พื้นที่ก่อสร้างอยู่ในบริเวณน้ำตกโตนสะตอซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวของหมู่บ้าน จึงรวมตัวกันเพื่อจัดทำเวทีชาวบ้านให้ความรู้ความเข้าใจประชาชนในพื้นที่โดยมี[redacted]เป็นแกนนำ ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้ต้องการให้หน่วยงานของทางราชการโดยเฉพาะหน่วยงานที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำจัดทำเวทีเสวนาหรือวิธีชาวบ้านในพื้นที่และสำรวจความเห็นจากชาวบ้านในพื้นที่อย่างแท้จริง

กรณีความคืบหน้าของการดำเนินคดีคนร้ายกราดยิงใส่บ้านของ[redacted] คดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรป่าบอน และสถานีตำรวจภูธรป่าบอนได้มีคำสั่งให้ชุดสืบสวนออกสืบสวนหาตัวคนร้ายในคดีแล้ว หลังจากเกิดเหตุสถานีตำรวจภูธรป่าบอนได้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันเหตุรุนแรงและขอความร่วมมือกับฝ่ายปกครองกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำกลุ่มชุมชนในพื้นที่ช่วยกันสอดส่องดูแล โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจในพื้นที่เฝ้าระวังและออกตรวจพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และจัดชุดเคลื่อนที่เร็วประจำสถานีตำรวจภูธรป่าบอนสนับสนุนอีกทางหนึ่ง หลังจากเกิดเหตุคดีนี้จนถึงปัจจุบันยังไม่มีเหตุรุนแรงหรือเหตุร้ายใดเกิดในพื้นที่ดังกล่าวและพื้นที่ใกล้เคียงแต่อย่างใด

๔. รัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ที่ใช้บังคับในขณะเกิดเหตุและตรวจสอบ)

มาตรา ๒๖ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและสิทธิตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๗ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้ง

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา ๕๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว...

มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

มาตรา ๒๘๗ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควร หรือได้รับการร้องขอ

/จากประชาชน...

จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้

๔.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

มาตรา ๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

๔.๓ พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓

มาตรา ๓๓ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่าก็ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแน่ภายพระราชกฤษฎีกาด้วยประเด็นที่กำหนดนี้เรียกว่า "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า" ที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ต้องเป็นที่ดินที่ไม่ได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง

มาตรา ๓๘ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือครอบครองที่ดินหรือปลูกหรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โค่น แผ้วถาง เผา หรือทำลายต้นไม้หรือพฤกษาชาติอื่นหรือขุดหาแร่ ดิน หิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น เหือดแห้ง เป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ดูแล รักษาหรือบำรุงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อการเพาะพันธ์ การศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้การศึกษาหรือพักอาศัย หรืออำนวยความปลอดภัย หรือให้ความรู้แก่ประชาชน ให้อธิบดีหรือคำสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมงแล้วแต่กรณีกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

๔.๔ ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการใช้พื้นที่เป็นสถานที่ปฏิบัติงาน หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นของส่วนราชการ หรือองค์การของรัฐภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อ ๘ การประกาศกำหนดบริเวณพื้นที่ให้ส่วนราชการ หรืองค์การของรัฐเข้าใช้ประโยชน์ จะกระทำได้เมื่อพื้นที่ที่ขอใช้ต้อง

/๘.๑ ไม่เป็น...

๘.๑ ไม่เป็นพื้นที่ป่าซึ่งใช้ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการป่าไม้

๘.๒ ไม่อยู่ในพื้นที่ป่าที่มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำลำธารชั้นที่ ๑ เอ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ได้กำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๘ เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๙ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๓๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ และเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

๘.๓ ไม่มีปัญหากับราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง และต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ที่ป่านั้นตั้งอยู่

๔.๕ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้ "โครงการของรัฐ" หมายความว่า การดำเนินโครงการของหน่วยงานรัฐอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินโดยหน่วยงานของรัฐหรือโดยวิธีการให้สัมปทานหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นทำ ทั้งนี้ บรรดาที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

ข้อ ๕ ก่อนเริ่มดำเนินการโครงการรัฐ หน่วยงานรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนเป็นส่วนรวมต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามข้อ ๙ ก่อนเริ่มดำเนินการ

ข้อ ๗ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของรัฐที่หน่วยงานรัฐต้องเผยแพร่แก่ประชาชนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูล ดังต่อไปนี้

(๑) เหตุผลความจำเป็น และวัตถุประสงค์ของโครงการ...

(๗) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ในสถานที่ที่จะดำเนินโครงการและพื้นที่ใกล้เคียง และประชาชนทั่วไป รวมทั้งมาตรการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว

ข้อ ๘ ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานของรัฐต้องมุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการของรัฐ และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการนั้น รวมตลอดทั้งความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนด้วย

๕. ความเห็นของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน

คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน ได้พิจารณาตามประเด็นการตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่วในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ของกรมชลประทาน ได้มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ นั้น

/พิจารณาแล้ว...

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ที่ใช้บังคับในขณะเกิดเหตุและตรวจสอบ) ได้วางหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่าการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนด้วย ซึ่งการจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ หากบุคคลใดเห็นว่าตนเองถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ก็สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ต่อมาได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้น หมวด ๒ และมีการประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยบทบัญญัติมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคบรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้ด้วย ดังนั้น การพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องนี้ จึงสามารถนำหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาประกอบการพิจารณาได้

สำหรับสิทธิชุมชนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองและคุ้มครองไว้ว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อสิทธิชุมชนได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ จึงผูกพันหน่วยงานของรัฐในการตีความและปรับใช้กฎหมาย และผูกพันให้การดำเนินโครงการใดๆ ของรัฐต้องคำนึงถึงสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ หากจำเป็นต้องกระทำการอันส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชน จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์

สาธารณะเท่านั้น และต้องเลือกใช้มาตรการหรือวิธีการใดๆ ที่จะทำให้ประโยชน์สาธารณะตามวัตถุประสงค์ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นบรรลุผลได้ และต้องเป็นมาตรการหรือวิธีการที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนน้อยที่สุด และก่อเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าความเสียหายหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

๕.๑ ข้อเท็จจริงและความเห็นของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน ปรากฏว่า กรมชลประทาน ได้จัดทำโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนในพื้นที่มีสิทธิใช้ประโยชน์อยู่เดิม และมิได้มีการศึกษาการบริหารจัดการน้ำทางเลือกอื่นที่จะส่งผลกระทบน้อยและสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ได้โดยที่ไม่ต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ และการดำเนินโครงการดังกล่าวของกรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ มิได้จัดให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสาร ขาดการรับฟังความคิดเห็นหรือกระบวนการมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นของประชาชนในพื้นที่ จึงเป็นการละเมิดสิทธิชุมชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๗ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๒๘๗ ประกอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. โครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว เป็นโครงการที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน ดังนี้

- พื้นที่โครงการซึ่งจะก่อสร้างในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จำนวนเนื้อที่ประมาณ ๔๗๙ ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัด ซึ่งทับซ้อนกับพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด และบางส่วนอยู่ในเขตป่าไม้ถาวร โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้เนื้อที่ ๒๙๐ ไร่ (อยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์ (โซน C) เนื้อที่ ๖ ไร่ และอยู่ในเขตป่าเศรษฐกิจ (โซน E) เนื้อที่ ๒๘๑ ไร่) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ส่งมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปปฏิรูปและไม่เป็นพื้นที่กันกลับคืนกรมป่าไม้ตามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ฉบับลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๘ และเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช เนื้อที่ ๑๘๘ ไร่ (อยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์ (โซน C) เนื้อที่ ๑๔ ไร่ อยู่ในเขตป่าเศรษฐกิจ (โซน E) เนื้อที่ ๑๗๓ ไร่) ซึ่งการเข้าใช้พื้นที่ดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้และต้องศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม พื้นที่ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไม่สามารถเข้าดำเนินโครงการได้ เนื่องจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในระยะดำเนินการ อาจปิดกั้นการ

/เคลื่อนย้าย...

เคลื่อนย้ายของสัตว์ป่า ทำให้ประชากรสัตว์ป่าถูกแยกออกจากกันจึงไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนพันธุกรรม และอาจเป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แต่ละด้านของอ่างเก็บน้ำ มีพันธุกรรมด้อยลง และมีผลให้ประชากรสัตว์ป่าลดลงปิดการให้สัตว์ป่าอยู่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ทำให้มีพื้นที่หากินลดลง จึงไม่มีระเบียบหรือกฎหมายใดที่ให้อำนาจกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช อนุญาตให้เข้าไปดำเนินการใดๆ ในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ จึงถือเป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ แหล่งต้นน้ำและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน อีกทั้ง หากมีการก่อสร้างในพื้นที่กรมป่าไม้ซึ่งส่งมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปปฏิรูปเพื่อเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดพัทลุง จำนวนเนื้อที่กว่า ๒๐๐ ไร่ ซึ่งไม่เป็นพื้นที่กันกลับคืนกรมป่าไม้ ตามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และต้องได้รับแจ้งยืนยันจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าจะไม่นำพื้นที่ที่รับมอบจากกรมป่าไม้ได้ในบริเวณดังกล่าวไปดำเนินการปฏิรูปที่ดิน กรมป่าไม้จึงจะอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้ การก่อสร้างโครงการในที่ดินที่กำหนดไว้เพื่อปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จึงย่อมส่งผลกระทบโดยตรงและเป็นการละเมิดสิทธิประชาชนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีสิทธิได้รับการจัดสรรที่ดินตามแผนและโครงการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- พื้นที่โครงการเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีระบบนิเวศเป็นลักษณะของการเชื่อมต่อกันระหว่างภูเขา สายน้ำ และทะเลสาบ เป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำที่ประชาชนในพื้นที่ใช้ร่วมกัน มีน้ำตกโตนสะตอซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอป่าบอน ที่ประชาชนในพื้นที่และประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์จากสายน้ำที่ไหลจากป่าต้นน้ำและภูเขา มีระบบประปาภูเขาซึ่งใช้ท่อรับน้ำจากต้นน้ำโดยตรงไหลลงตามธรรมชาติไปใช้อุปโภคบริโภคในบ้านเรือน และพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งทำมาหากิน มีสัตว์ป่า พืชกินได้ เช่น สะตอ สมุนไพร ซึ่งประชาชนในพื้นที่ยังคงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ตามวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิม การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน

๒. โครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว เริ่มต้นโครงการตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ จากการที่ประชาชนรายหนึ่งร้องเรียนว่า เกิดการตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำบริเวณเทือกเขาบรรทัด ทำให้เกิดในฤดูแล้งน้ำเค็มไหลมาถึงคลองต่างๆ ไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ ประกอบกับต่อมา ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๖ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงได้มีมติเห็นชอบให้สร้างอ่างเก็บน้ำ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงว่าประชาชนจำนวน ๙ หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้หารือการแก้ปัญหาภัยแล้งและได้ลงนามสนับสนุนการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ แต่ในการพิจารณาตรวจสอบของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน ไม่ปรากฏพยานหลักฐานเกี่ยวกับการแสดง

เจตนาและการลงนามของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้ ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘ สำนักราชเลขาธิการได้มีหนังสือแจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงว่า ได้รับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่วพร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้ว ต่อมาในปี ๒๕๕๒ กรมชลประทานจึงได้เริ่มศึกษาวางโครงการ และปัจจุบันมีการเข้ามาตรวจสอบพื้นที่โครงการทำให้เกิดการร้องเรียนจากประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น ระยะเวลาเริ่มต้นโครงการนับจากปี ๒๕๔๖ ถึงปัจจุบันปี ๒๕๕๘ จึงถือเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากกว่า ๑๐ ปี ย่อมทำให้สภาพการณ์เกี่ยวกับปัญหาการใช้น้ำและสภาพของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่มีข้อเท็จจริงยืนยันได้ว่าหากก่อสร้างอ่างเก็บน้ำจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างไร เนื่องจากไม่มีการศึกษาความเหมาะสมและทางเลือกในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ที่นอกเหนือจากวิธีการสร้างอ่างเก็บน้ำ แต่กรมชลประทานยังคงดำเนินโครงการต่อไปโดยไม่มีการทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมในการสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ จึงเป็นการดำเนินโครงการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความจำเป็น และเจตนารมณ์ของประชาชนในปัจจุบัน

ประกอบกับปัจจุบันประชาชนในพื้นที่และกลุ่มอนุรักษ์โตนสะตอ ได้รวมตัวกันคัดค้านโครงการเนื่องจากเห็นว่าจะส่งผลกระทบรุนแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน และเป็นโครงการที่ไม่มีความจำเป็น เนื่องจากปัจจุบันในพื้นที่ตำบลหนองธงมีระบบประปาภูเขา ซึ่งรับน้ำจากแหล่งต้นน้ำมาใช้โดยตรง มีฝายส่งน้ำ ฝายน้ำล้น และประชาชนในพื้นที่ได้รวมตัวกันสร้างฝายที่เรียกว่า “ฝายมีชีวิต” ซึ่งเป็นวิธีการธรรมชาติที่ประชาชนสามารถทำได้โดยใช้กระสอบทรายและกากมะพร้าวเป็นวัตถุในการชะลอเก็บน้ำไว้และรักษาระดับน้ำที่ไหลจากภูเขาต้นน้ำ ทำให้อัตราการไหลของน้ำช้าลง สามารถเก็บน้ำธรรมชาติไว้ใช้ในฤดูแล้ง และยังเป็นการรักษาความชุ่มชื้นดินและป่าไม้ ส่งผลดีต่อการทำการเกษตร ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรักษาน้ำที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นการบริหารจัดการน้ำที่ประชาชนมีส่วนร่วมตามหลักสิทธิชุมชน อีกทั้ง ปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนน้ำไม่ได้รุนแรงเหมือนในอดีตเนื่องจากประชาชนเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการทำนามาเป็นปลูกยางพาราและพืชยืนต้นชนิดอื่น จึงไม่ต้องใช้น้ำในปริมาณมาก การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นเฉพาะบางหมู่บ้านท้ายน้ำ ซึ่งสามารถแก้ไขโดยเพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาภูเขา หรือการทำโครงการปรับปรุงฝายขนาดเล็ก หรือวิธีการอื่นๆ โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำจึงไม่ใช่โครงการที่มีความจำเป็น เนื่องจากยังมีมาตรการหรือทางเลือกอื่นที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ แต่กรมชลประทานไม่ได้ศึกษาทางเลือกอื่นๆ ที่จะส่งผลกระทบน้อยกว่าการสร้างอ่างเก็บน้ำ การดำเนินโครงการดังกล่าวโดยมิได้ศึกษาทางเลือกอื่นในการแก้ไขปัญหาที่จะส่งผลกระทบน้อยกว่าการสร้างอ่างเก็บน้ำ จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดหลักความจำเป็นและเลือกวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

/๓. กรมชล...

๓. กรมชลประทานและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงมิได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการเห็นชอบให้ดำเนินโครงการดังกล่าว กล่าวคือ มติเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เป็นการเห็นชอบโดยมิได้ชี้แจงข้อมูลและจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าว อันเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรตามหลักการกระจายอำนาจจำเป็นต้องกระทำเพื่อให้ได้รับทราบเจตนารมณ์และมติร่วมกันของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ เมื่อกรมชลประทานยังคงศึกษาวางแผนโครงการต่อไป ทั้งที่ระยะเวลาผ่านไปถึงประมาณ ๖ ปี และเพิ่งเริ่มดำเนินโครงการในปี ๒๕๕๘ ซึ่งผ่านระยะเวลากว่า ๑๐ ปี แล้ว จึงถือว่าเป็นระยะเวลาที่อาจสภาพการณ์เปลี่ยนไป ความจำเป็นและปัญหาความเดือดร้อนของรวมทั้งความคิดเห็นของประชาชน ในพื้นที่อาจเปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่ปรากฏว่ากรมชลประทานและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่หรือการประชุมเพื่อพิจารณาทบทวนมติเดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองธงแต่อย่างใด

ส่วนการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อการศึกษาวางโครงการ (Pre-feasibility Study) เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๖ การสอบถามทัศนคติของประชาชนซึ่งกรมชลประทานอ้างว่า ประชาชนร้อยละ ๘๔ เห็นด้วยให้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานตามข้อกล่าวอ้างดังกล่าว และไม่มีการชี้แจงจากกรมชลประทานว่าการสอบถามทัศนคติดังกล่าวนั้นได้มีการชี้แจงข้อมูลโครงการและรายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบและมาตรการการแก้ไขปัญหาผลกระทบให้กับประชาชนเข้าใจก่อนจะตอบแบบสอบถามอย่างไรบ้าง และจัดชี้แจงรายละเอียดโครงการในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ณ วัดหลักสิบ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุงนั้น ก็ปรากฏมีผู้เข้าร่วมเพียง ๗๖ คน เท่านั้น จึงไม่ถือว่าเป็นการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามเจตนารมณ์แท้จริงที่มุ่งให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลความจำเป็น สาระสำคัญของโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นรวมทั้งมาตรการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงถือว่ากรมชลประทานมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามขั้นตอนอันเป็นสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน

๔. แม้ปรากฏว่า ประชาชนที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาผ่านสำนักราชเลขาธิการ ไปยังสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏ

/ข้อเท็จจริง...

ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบว่า โครงการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นพื้นที่ส่งมอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปจัดสรรแก่เกษตรกร พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนซึ่งไม่สามารถอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้ และอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ที่ ๒ , ๓ และ ๔ จึงต้องจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และจากการก่อสร้างจะทำให้มีพื้นที่น้ำท่วมของโครงการประมาณ ๕๑๖.๕ ไร่ จึงจำเป็นต้องเสียค่าอพยพและรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่างๆ และมีการจ่ายค่าชดเชยที่ดินและอาสินให้ประชาชน โครงการดังกล่าวจึงเป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะและประชาชนรุนแรงมากกว่าผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ อีกทั้งยังตรวจสอบพบว่า กรมชลประทานและหน่วยงานในพื้นที่สามารถแก้ไขปัญหาโดยใช้ทางเลือกอื่น เช่น การทำฝาย (โครงการฝายมีชีวิตซึ่งปัจจุบันประชาชนในพื้นที่ได้เริ่มดำเนินการแล้ว) และการพัฒนะระบบประปาภูเขาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้โดยไม่ต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ ประกอบกับ ในพื้นที่โครงการเกิดข้อขัดแย้งและเกิดเหตุการณ์คนร้ายกราดยิงข่มขู่ด้วยอาวุธสงครามบริเวณตัวบ้านของที่ร่วมคัดค้านโครงการรวมกลุ่มจัดงานเสวนาในพื้นที่ โครงการนี้จึงไม่เข้าเงื่อนไขเป็นโครงการในพระราชดำริ เนื่องจากเป็นโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนอย่างรุนแรง และมีปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่

ดังนั้น การที่กรมชลประทาน ได้ส่งความเห็นไปยังสำนักราชเลขาธิการในขั้นตอนการพิจารณารับโครงการไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริว่า เห็นสมควรให้สร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่วในพื้นที่หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยมิได้ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการตลอดจนศึกษาผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และประชาชนในพื้นที่ไม่มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และปัจจุบันเมื่อเกิดกรณีปัญหาดังกล่าวและข้อร้องเรียนของประชาชนคัดค้านโครงการเนื่องจากเห็นว่าจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและไม่มีความจำเป็นต้องสร้างเนื่องจากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยวิธีอื่นได้ กรมชลประทานจึงมีหน้าที่ต้องศึกษาทบทวนโครงการและสรุปข้อมูลปัญหาต่างๆ พร้อมทั้งรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงไปยังสำนักราชเลขาธิการและสำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพิจารณาต่อไป แต่ก็ไม่ปรากฏว่ากรมชลประทานได้ทบทวนโครงการหรือสรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเสนอต่อสำนักราชเลขาธิการแต่อย่างใด แต่กรมชลประทานยังคงดำเนินโครงการนี้โดยการเข้าสำรวจและทำเครื่องหมายปักเขตในพื้นที่ก่อสร้าง ทำให้เกิดความขัดแย้ง และเกิดข้อกังวลและการร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ จึงถือเป็นการดำเนินโครงการที่ไม่สอดคล้องกับสิทธิชุมชนและประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

/๕.๒ มาตรการ...

๕.๒ มาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑. เห็นควรให้กรมชลประทานพิจารณายกเลิกโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านเหมืองตะกั่ว ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และแจ้งให้ประชาชนรับทราบ และให้พิจารณาสรุปข้อเท็จจริง สภาพปัญหา และผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไปยังสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักราชเลขาธิการ เพื่อให้พิจารณาทบทวนการรับโครงการอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว พร้อมระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องจากเป็นโครงการที่ริเริ่มมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ข้อเท็จจริงและสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป และอาจไม่เข้าหลักเกณฑ์การรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. เห็นควรให้จังหวัดพัทลุงร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองธง เพื่อรับฟังปัญหาการขาดแคลนน้ำ และรับฟังทางเลือกการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำโดยวิธีอื่นที่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริงและจะส่งผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุดประชาชน

๖. ความเห็นและมติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ได้พิจารณาคำร้องและความเห็นคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชนแล้วเห็นว่า กรมชลประทานเป็นหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของลุ่มน้ำให้เพียงพอ จัดการน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภทอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน และเสริมสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม การดำเนินการใดๆ ของกรมชลประทานจึงต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และหากมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการใดๆ ที่จะกระทบต่อสิทธิของประชาชนจะต้องปรากฏว่าเป็นกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะเท่านั้น การที่กรมชลประทานจัดทำโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหมืองตะกั่ว ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนในพื้นที่มีสิทธิใช้ประโยชน์อยู่เดิม โดยมิได้ศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และมิได้มีการศึกษาการบริหารจัดการน้ำทางเลือกอื่นที่ส่งผลกระทบน้อยกว่าและสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ และในการดำเนินโครงการดังกล่าวของกรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ มิได้จัดให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสาร ขาดการรับฟังความคิดเห็นหรือกระบวนการมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นของประชาชนในพื้นที่ จึงเป็นการละเมิดสิทธิชุมชนและสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๗

/มาตรา ๖๖...

มาตรา ๖๖ และมาตรา ๒๘๗ ประกอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงมีมติให้มีมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามข้อ ๕.๒ เสนอต่อกรมชลประทาน ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองธง พร้อมทั้งส่งรายงานฉบับนี้ไปยังสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักราชเลขาธิการ เพื่อทราบ และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอทราบผลการดำเนินการ และพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

(ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์)
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายแท้จริง ศิริพานิช)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายปริญญา ศิริสารการ)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นางวิสา เบ็ญจะมโน)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ